

LUX ÁGNES – SZABÓ MÁTÉ – SZIKLAY JÚLIA:
**Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa munkájának nemzetközi környezete
– különös tekintettel a gyermeki jogokra (2007-2010)**

„Az ombudsmanok működésének az alapjogok védelmében nagy fontossága van, az emberi jogok védelmének hiányosságaira az élet számos területén derült fény tevékenységük eredményeként. Döntési joguk nincsen ugyan, de a visszasságok feltárása és a kiküszöbölésükre tett javaslatok fontos szerepet töltenek be a törvényhozásban és a jogalkalmazásban egyaránt. Vizsgálataik tárgyilagossága, javaslatok szakmai megalapozottsága nagy tekintélyt kölcsönöz megállapításaiknak, melyek az emberi jogok helyzetének mintegy a lázmérőjének tekinthetők.”¹

Globalizáció és europaizálódás – olyan folyamatok, amelyek ma a 21. század elején minden társadalmi-politikai tevékenység megkerülhetetlen környezeti elemeit, sőt időnként meghatározói tényezőit írják körül. Az állami-közigazgatási tevékenység minden vonalán jelentkeznek, és így nem nélkülözhetőek az ombudsmani munkában sem Magyarországon, amely hat éve EU, közel húsz éve Európa Tanács tag. A többi, a jogvédelem szempontjából oly fontos ENSZ intézményhez illetve szerződéses rendszerhez való csatlakozás pedig szót évfordulókhoz kötődik. Mondhatni, aligha léphetünk az alapjogi jogvédelem területén ma a nemzetközi intézmények nélkül, amelyek fontos kiindulópontot jelentenek a nemzetközi jog, a „világpolgári jog”(Kant), a belső jogrendszer és a nemzeti állampolgárság tartalmához való közelítésben.

A hagyományos nemzetközi jog eredetileg kizárólag a nemzetállamok közötti kapcsolatok szabályozására korlátozódott. A 17. században ezen az elven ütött rést a Hugo Grotius által kifejtett „humanitárius intervenció doktrínája”. A doktrína jogszerűnek ismerte el az idegen erő alkalmazását annak érdekében, hogy közös erővel véget vessenek egy állam saját állampolgáraival szembeni kegyetlen bánásmódjának, ha ez a magatartás olyan negatív erejű, mely megrázza a nemzetek közösségének lelkiismeretét. A modern nemzetközi emberi jogi felfogás szerint az egyes emberek egyénekként és nem egy adott állam polgárainak jogán rendelkeznek alapvető emberi jogokkal. Ennek megfelelően egyre több nemzetközi intézmény rendelkezik hatáskörrel az egyéneket sújtó emberi jogi jogsértések ellen.²

Az ombudsmani intézmények pionírjai, a skandináv ombudsmanok még a nagy nemzetközi emberi jogi kodifikációk előtt jöttek létre és elsődleges fókuszuk a közigazgatás vizsgálata volt, amelyben a saját jogrendjük alkotmányos értékei vezették őket. A második világháború után az ENSZ, az Európa Tanács, valamint az európai – más földrészeken az ott honos – regionális együttműködés jogi-politikai intézményrendszerei a közigazgatási jogi profilt is átalakították emberi jogi, alapjogi jellegűvé. A nemzetközi bíróságok mellett megjelentek a nem bírói jogérvényesítés állampolgári szerveiként az EU és az Európa Tanács ombudsmanjai. Az egyes nemzetállamok ombudsmanjai világ- és regionális szervezetekben tömörülve hozták létre nemzetek feletti hálózataikat, amelyek fontos elemét jelentik mindennapi munkájuknak.

Magyarországon ma még nem jellemző a nagyszámú külföldi, főként EU állampolgárságú panaszos jelenléte, de a menekültügy- a vám- és pénzügyőrségi terület elemeként folyamatosan jelennek meg az ilyen panaszosoktól származó ügyek. Az EU-n belüli mobilitás megerősödésével ezek jelenléte más, jelenleg „belsőnek” tekinthető területeken akár tömegessé is válhat (pl. termőföldek külföldi tulajdona, kettős állampolgárság kiterjedése).

Jelen írásunkban megkísérlünk számot adni arról, hogy a nemzetközi szervezetekkel való kapcsolattartás a magyar ombudsmani intézmény gyakorlatát mennyiben fejleszti és befolyásolja az egyes intézményes területek szerint. Tanulmányunk nem tárgyalja a

¹ Thomas Buergenthal: Nemzetközi emberi jogok, Helikon Kiadó, 2001, 282-283.o.

² Thomas Buergenthal: Nemzetközi emberi jogok, Helikon Kiadó, 2001, I.fejezet

Magyarországon külön biztossal lefedett nemzeti és etnikai kisebbségek, valamint az adatvédelem és információszabadság önálló nemzetközi alrendszerekkel rendelkező területeit. Viszont Magyarországon nem lévén önálló gyermekjogi biztos, az általános biztos hatáskörébe utalt gyermekjogi részterület önálló profillal rendelkező nemzetközi problémáit igyekszünk terjedelmi korlátaink keretében súlyának és relatíve önálló profiljának megfelelően kezelni.

A tanulmány az emberi jogok védelmének nemzetközi szervezeti struktúráját követve az ENSZ – Európa Tanács – Európai Unió emberi jogi politikáját és intézményeit veszi számba, majd a gyermeki jogok speciális területénél ugyanezt a struktúrát ismétli.

- **ENSZ-Egyetemes Nyilatkozat – a nagy szerződéses „rezsimek”- Emberi Jogi Főbiztos – Nemzeti Emberi Jogi Intézmény**

A modern nemzetközi emberi jog második világháború utáni jelenség, mely kezdetben a szörnyű hitleri emberi jogsértésekre reagált és a híres roosevelt-i négy szabadság³ ideálját célozta meg⁴. Az ENSZ emberi jogi védelmi rendszerének kiindulási pontjául szolgáló Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata végül 1948-ban született. Francia javaslatra került be a címbe az „egyetemes jelző, ami – elidegeníthetetlen jogokról lévén szó – alátámasztja a nemzetek feletti, természetjogi indíttatást és ezzel együtt az emberi jogok nemzetközivé válását.⁵ Ezzel azonban – a felfokozott várakozásra rációfolva – nem jött létre önálló nemzetközi védelmi rendszer és a dokumentum jogilag kötelező erővel sem rendelkezett, de időközben az államok gyakorlata alapján mégis a szokásjog részévé vált.⁶ Az emberi jogok nemzetközi törvénye az ENSZ Alapokmányának emberi jogi rendelkezései mellett az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatából, a két emberi jogi egyezségokmányból, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának fakultatív jegyzőkönyveiből áll.⁷

A Nyilatkozat, valamint az azt követően elfogadott, az univerzális emberi jogi normákat rögzítő nagy nemzetközi jogi- emberi jogi egyezmények az ombudsmanok munkáját, tevékenységük igazolását szolgáló funkciót töltenek be mindenütt, ahol nem csupán közigazgatást ellenőrző funkciókkal rendelkeznek.

Az ilyen, pl. a brit „*Commonwealth*” típusú államokban a különféle „emberi jogi tanácsok” látják el a nemzeti emberi jogi intézmény szerepkörét, az ombudsmant esetleg bevonva munkájukba. Európában, ahol az EU antidiszkriminációs normái érvényesülnek, a különféle elnevezésű „Egyenlő Bánásmód Hatóságok”, avagy „emberi jogi intézetek” tehetnek szert ilyen funkcióra. Ezek hálózatának koordinálását, szervezését és főként a fejlődő, szegény országokban finanszírozását is az Emberi Jogi Főbiztos Tanácsa (Genf) látja el, amelyet 2005-ben hoztak létre az ENSZ reformfolyamatának keretében a hasonló, ám nem azonos funkcióval rendelkező bizottság jogutódjaként.

Magyarországról 2010-ig nem adtak be akkreditációs kérelmet a „nemzeti emberi jogi intézmény” státus elismerésére, ennek első kísérletét a Külügyminisztérium Emberi Jogi Fórumán október 18-19-én jelentette be Szabó Máté az állampolgári jogok országgyűlési biztosa. Amennyiben az akkreditációs eljárás 2011-ben eredményre vezet, akkor az általános ombudsman töltheti be Magyarországon a nemzeti emberi jogi intézmény szerepét. Mindez jelentős profilbővülést hozhat a nemzetközi területen, hiszen az állampolgári jogok országgyűlési biztosa Magyarországot képviselve így bekerül az ENSZ keretei között működő

³ „freedom of speech, of religion, from want and from fear”- in.: David P. Forsythe: Human Rights in international relations, Cambridge University Press, 2006, o. 37

⁴ Thomas Buergenthal: Nemzetközi emberi jogok, Helikon Kiadó, 2001, 29.o.

⁵ Kardos Gábor: Üres kagylóhéj? A szociális jogok nemzetközi jogi védelmének egyes kérdései, Gondolat Kiadó, Budapest, 2003, 9.o.

⁶ Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció, Acta Humanum Studiosorum sorozat, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Bp.2000, 49.o

⁷ Thomas Buergenthal: Nemzetközi emberi jogok, Helikon Kiadó,2001, 34-35.o.

emberi jogi nemzetközi hálózat közösségébe. Ez a lépés egyrészt komoly szakmai kihívást jelent, másrészt a magyar ombudsman (és rajta keresztül Magyarország) emberi jogi megítélésében, reputációjában jelentős presztízsemelkedést hoz magával.

- **Nemzeti Emberi Jogi Intézmények (*National Human Rights Institution – NHRI*)**

A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények kialakulása

A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények történetének kezdete az 1990-es évekhez kötődik azzal a megjegyzéssel, hogy az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsa már 1946-ban sürgette hasonló intézmények felállítását. Az eredeti elgondolás az volt, hogy információs csoportok vagy helyi emberi jogi bizottságok formájában álljanak rendelkezésre olyan helyi szervezetek, melyek együtt tudnak működni az ENSZ Emberi Jogok Bizottságával. 1946 és 1991 között folyamatosan napirenden volt a tanácskozás erről a témáról, sőt, még jogi dokumentumokban is helyet kapott az igény (például a Faji Megkülönböztetés Valamennyi Formájának Kiküszöböléséről szóló Nemzetközi Egyezmény (ICERD) 14. cikke). Azonban még ekkor nem alakult ki egyértelmű konszenzus arról, hogy valójában milyen formában és funkciókkal működne ezek a szervezetek – feladatuk csupán az ENSZ emberi jogi funkcióinak kiszolgálása vagy az ENSZ által felvállalt emberi jogok megsértői ellen szóló panaszok becsatornázása és kezelése lenne.

Az intézmény történetének második szakasza pontos dátumhoz kötődik, hiszen az egyértelmű célok megállapítása és az ehhez rendelt világos intézményprofil kiválasztása 1991-ben megtörtént. Párizsban ekkor szervezték meg az első, kifejezetten az emberi jogok védelemre és elősegítésére szakosodott intézmények létrehozását célzó munkaértekezletet, mely kidolgozta az ún. Párizsi Alapelvek kritériumrendszerét. A Párizsi Alapelvet az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága közvetítésével 1993. decemberében az ENSZ Közgyűlése is elfogadta.⁸

A Párizsi Alapelvek

A Párizsi Alapelvek tehát a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények működésének elvi alapját jelentik, érdemben befolyásolva nem csak a hatáskört és felelősségi kört, de a működési struktúrát és a független és plurális működés garanciáit is.

Alapvető elvárás az emberi jogokat érintő minél szélesebb hatáskör, így főszabályként az egyes kiemelt jogokra vagy területekre szakosodott jogvédő intézmények (például szakombudsmanok) önmagukban nem kerülhetnek be ebbe a körbe, ugyanakkor csoportosan, más hazai intézménnyel összefogva már igen (például Svédország).⁹ Szintén kizárt a kizárólag nemzetközi jogsértésekkel foglalkozó szervezetek felvétele.

Az intézménynek bármely, a hatáskörét érintő emberi jogi jogsértésre tudnia kell reagálnia, ezért szükséges, hogy ne csak panasz alapján járhasson el, hanem hivatalból is vizsgálódhasson. Ehhez megfelelő háttérrel – emberi és anyagi erőforrással – kell rendelkeznie. Ezzel összefüggő kérdés, hogy az adott ország bármely pontjában történt jogsértést vizsgálhasson, ennek sem fizikai, sem jogi akadály nem lehet. Az emberi jogi intézménynek ezer „füle és szeme” kell, hogy legyen, ezért a jogsértéssel érintett vagy arról tudomást szerzett különböző civil szervezetekkel, csoportokkal vagy egyénekekkel való kapcsolattartás zavartalansága és korlátozhatatlansága szintén fontos kritérium.

A másik oldalon megfelelő súllyal kell véleményét a döntéshozók (parlament, kormány, hatóságok) előtt képviselnie, érvelnie. Ehhez kapcsolódóan az emberi jogokkal összefüggő nemzetközi kötelezettségvállalási folyamatokban is meg kell jelennie, például egy nemzetközi szerződés vagy egyezmény hazai jogrendbe való bevezetésének ajánlása, vagy

⁸ General Assembly Resolution 48/134 (20 December 1993)

⁹ Morten Kjaerum: National Human Rights Institutions implementing Human Rights, Danish Institute for Human Rights, 2003, 6.o.

végrehajtásának ellenőrzése során. Ehhez szüksége van a végrehajtó hatalom segítségére, hiszen el kell, hogy jusson hozzá minden fontos információ a nemzetközi kötelezettségvállalás teljesítéséről vagy annak háttéréről.

Az emberi jogok oktatása és terjesztése fontos küldetés, melyet megfelelő elhivatottsággal, szakértelemmel és anyagi háttérrel ezek az intézmények kiválóan tudnak teljesíteni. Feltétel a tömegkommunikációs eszközök igénybevétele és a sajtóval ápoltnak jó és kiegyensúlyozott viszony (annál is inkább, mivel ez mindkét fél érdeke: az újságírók érdekes hírekhez jutnak hozzá, az emberi jogi intézmény ugyanakkor a sajtó segítségével megszólíthatja a nyilvánosságot, és ezen keresztül nyomást is gyakorolhat a döntéshozókra).

A kvázi-igazságszolgáltatási hatáskör az egyetlen, melytől akár el is lehet tekinteni – így az egyéni panaszok felvétele és kezelése nem feltétlenül szükséges kritérium, de a tendencia szerint a legtöbb intézménynek van ilyen feladata. *(Álláspontunk szerint az egyéni panaszokkal való foglalkozás mindenképpen optimális és hasznos nem csak a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények, hanem az összes jogvédő szerv vagy személy esetében nem utolsósorban azért, mert ezáltal elkerülhető a valóságtól elrugaszkodott, az emberi problémáktól elidegenedett szemlélet kialakulása.)*

A legfontosabb garanciális elem az intézmény függetlensége. A függetlenség számon kérhető nem csak az intézmény vezetőjének/vezető testületének jelölési és megválasztási folyamatán, de a szakértői stáb számára biztonságot jelentő foglalkoztatási háttérszabályokon is (például Magyarországon az ombudsmani hivatalban dolgozó munkatársak a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény hatálya alá tartoznak). A Nemzeti Emberi Jogi Intézmény vezetőjét optimális esetben a parlamenti képviselőkhez hasonló immunitási jogok illetik meg és az eljárásának alapjául szolgáló jogszabály nem változtatható, módosítható „könnyen” a regnáló hatalom kénye-kedve szerint.

A függetlenség egyik garanciája a különféle nemzeti vagy nemzetközi szakmai (emberi jogi) hálózati rendszerekben betöltött állandó jelenlét és aktív szerepvállalás.

Végül rendkívül fontos az intézmény pénzügyi/költségvetési függetlensége és stabilitása, mely a befolyásmentes működés fontos garanciája.

A Párizsi Elvekben kiemelten szerepel még a pluralizmus követelménye – ezen belül is a civil szervezetek szerepe a jelöltállítás vagy a poszt betöltése során -, mely követelmény tulajdonképpen idegen a hagyományos ombudsmani struktúrától. (Ne felejtjük el, hogy az ombudsman „egyszemélyes” intézmény, egy személyben reprezentálja a hatóságok jogsértése ellen fellépő jogvédő tekintélyt és véleményt. A panaszokat érdemben kivizsgáló és az állásfoglalásokat előkészítő szakértői stáb anonim, „arctalan” mögötte, mert állásfoglalásai kizárólag az ő személyéhez kötődnek.) Ennek ellenére álláspontunk szerint ezt a deficitet ellensúlyozni lehet a társadalom sokszínűségét reprezentáló civil szervezeteknek az ombudsmani munkába történő fokozott bevonásával, vagy akár az adott területen kiemelkedő szakmai tekintélyt élvező közéleti személyiségekből álló, az ombudsman mellett működő civil tanácsadó testület („Vének Tanácsa”) létrehozásával.

Nemzeti Emberi Jogi Intézmény-típusok

A Párizsi Alapelvek kifejezetten nagy szabadságot engednek az intézmény-típus vonatkozásában, így megengedett az ombudsmani-, intézményi-, (kutató)intézeti- vagy akár bizottsági forma is.

A *Commission nationale consultative des droits de l'homme* (Francia Emberi Jogi Bizottság), mely 1948-as születésével a rangidős szerepét is játssza az intézmények sorában, tanácsadó testületi formában működik összesen 119 intézmény- és magánszemély taggal, akik között megtalálhatók a vezető civil szervezetek, tudósok, vallási közösségek reprezentánsai is. Egyéni panaszokkal nem foglalkoznak. Hasonló a helyzet Görögországban és a volt francia gyarmatok afrikai országaiban (például Marokkó).

Nemzeti emberi jogi központok – intézetek – működnek Észak-Európában, például Dániában, Norvégiában vagy Németországban, ahol minden energiát a kutatásra összpontosítanak és hatáskörük leginkább a konzultációkra terjed ki.

Az angolszász jogrendszerű (vagy ehhez valamilyen okból közel álló) országokban, mint például Írország, India, Dél-Afrika vagy Nepál és Lettország a Nemzeti Emberi Jogi Intézmények az igazságszolgáltatási funkcióval is felruházott bizottsági rendszert követik.

Az emberi jogi vagy civil ombudsmani forma Észak- és Kelet-Európában (például Ausztria, Lengyelország, Szlovénia) és Latin-Amerikában (például Antigua és Barbuda, Barbados, Kolumbia) jellemzőek. Ennek oka, hogy a totalitáriánus rendszerek bukását követően (1990-96 között 60 ország esetében indultak meg demokratizálódási folyamatok világszerte) a kedvező politikai légkörben ezekben az országokban gyorsan létrehozták az ombudsman-intézményeket, melyek egy rövid idő elteltével sikeresen meggyökereskedtek az emberi jogvédelem talajában és betöltötték azt az űrt, melyet a civil társadalom történelmi-politikai okok miatt nem volt képes betölteni. Bár a pluralizmus elve (és az emberi jogok monitorizálásának követelménye) az ombudsman-intézményeknél nem feltétlenül érvényesül, a panaszkezelési jogosítványokból fakadó előnyök valamelyest ellensúlyozzák ezt a deficitet.

Végül előfordul az ombudsmani és igazságszolgáltatási hatásköröket együttesen alkalmazó megoldás is (például Ghána, Mexikó, Mongólia vagy Tanzánia esetében).

A Nemzeti Emberi Jogi Intézmények feladatai

A fő misszió – az emberi jogvédelem területén talán nem túlzás ennek a kifejezésnek a használata – a Párizsi Alapelveknek megfelelően egy adott országban az emberi jogok független és szakértői felügyelete. A feladatok közül a legfontosabbak:

- emberi jogi tanácsadás vagy konzultáció akár hivatalból, saját kezdeményezésre vagy a kormány, parlament, állami szervnek felkérése alapján
- bármely emberi jogi témában állásfoglalások, ajánlások, jelentések készítése és ezek nyilvánosság elé tárása
- nemzetközi jogi egyezmények ratifikációjának ajánlása vagy elősegítése
- nemzetközi emberi jogi szerződésekkel összefüggésben a hazai jogrend harmonizálása, a hatékony implementáció elősegítése
- aktív közreműködés az ENSZ-emberi jogi jelentések összeállításában
- együttműködés az ENSZ-szel és egyéb nemzetközi vagy hazai emberi jogi szervezettel
- emberi jogi oktatás, kutatás
- a társadalom figyelmének felhívása emberi jogi (főleg diszkriminációs) témákra, jogsértésekre

Az intézmények közös rendezvényeit az utóbbi időben a gazdasági és a szociális jogok érvényesülése, a gazdasági aktorok és az emberi jogok széles és mindeddig kevésbé kiaknázott témakörei mozgatták.

• Európa Tanács – Emberi Jogi Biztos

Az Európa Tanács megalakulása óta feladatának tekinti az európai emberi jogi rezsimek hatékony kiépítését. Az európai emberi jogi integráció első lépcsőfokát Magyarország számára az Európa Tanács jelentette,¹⁰ mely 1999 óta rendelkezik független emberi jogi biztos intézménnyel. A biztos tevékenysége kiterjed az emberi jogi oktatás elősegítésére, a tagállamokban az emberi jogok tudatosításának és tiszteletben tartásának támogatására, továbbá az Európa Tanács vonatkozó normatív eszközeinek teljes és tényleges betartásának

¹⁰ Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció, Acta Humanum Studiosorum sorozat, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Bp.2000, 11.o.

biztosítására. Elsődleges feladatának tekinti a válságövezetek és a hátrányos helyzetű csoportok megsegítését helyszíni látogatásainak, vizsgálatainak, ajánlásainak segítségével. Munkája során igyekszik együttműködni a nemzeti és regionális ombudsmanokkal, igénybe veszi közvetítői szerepüket illetve továbbképzéseket, konferenciákat szervez számukra illetve részt vesz azokon. Szoros munkakapcsolatban áll a Nemzeti Emberi Jogi Intézményekkel és más nemzetközi szervezetekkel.

Szerepe elsősorban preventív jellegű, nem rendelkezik végrehajtói hatalommal, de tanácsadás, elemzések és ajánlások formájában segíti a tagállamokat törvényhozási hiányosságai megszüntetésében, emellett az emberi jogok megsértésének megelőzéséhez gyakorlati útmutatókkal szolgál. A kormányoktól, nemzeti parlamentektől, nemzeti ombudsmanoktól és hasonló intézményektől, személyektől és szervezetektől kapott lényeges információ alapján intézkedéseket kezdeményezhet. Speciális ügyekben jelentést, ajánlást vagy véleményt terjeszthet a Miniszteri Bizottság és a Parlamenti Közgyűlés elé.

Az Európa Tanács 1989-ben létrehozta a kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult európai bizottságot (CPT), melynek jelenleg 47 tagállam a tagja. A bizottság képviselői Magyarországon rendszeres, ún. időszakos látogatásokon méri fel a fogva tartási helyszíneket és a lehetséges emberi jogsértéseket. Minden ilyen látogatás során – így 2007-ben és 2009-ben is – fontosnak tartották, hogy személyesen is kicseréljék tapasztalataikat az állampolgári jogok országgyűlési biztosával. Ilyenkor szintén szóba kerül Magyarország az ENSZ kínzás elleni egyezménye kiegészítő jegyzőkönyvéhez (OPCAT) történő csatlakozásának ügye és az a kérdés, hogy az ombudsman kész lenne-e arra, hogy a magyar csatlakozás esetén nemzeti megelőző mechanizmusként (NPM) működjön. Az ombudsman az elmúlt években maga is lobbizott a csatlakozás érdekében, ennek során az érintett szervezetek képviselőinek részvételével a hivatalban kerekasztal beszélgetést is szervezett, azonban a költségvetési szűk korlátok miatt féltő, hogy – a lengyel példához hasonlóan – a feladat ellátásához nem kapna többletforrásokat. A munkatársak jelenlegi létszáma, továbbá a panaszok számának robbanásszerű emelkedése mellett, pótlólagos források hiányában ugyanis nem lenne képes arra, hogy a nemzeti megelőző mechanizmus feladatait is megfelelően ellássa.

- **Strasbourg-i bíróság**

A Strasbourgban székelő bíróság az 1950-es „Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről”, vagy röviden az Emberi Jogok Európai Egyezménye betartásának felügyeletére létrehozott bíróság. Az Egyezményhez 14 jegyzőkönyv kapcsolódik, amelyek egy kivételével (12. jegyzőkönyv) a magyar jogrendszer részét képezik és törvényekkel kerültek kihirdetésre. Az Egyezmény számos emberi jogot garantál, ezeket a magyar alkotmány is az állampolgári jogok formájában lényegileg azonosan határozza meg (pl. élethez való jog, szólás-, vallásszabadság, a gyülekezés és egyesülés szabadsága, magánélethez, tulajdonhoz való jog, személyes szabadsághoz és tisztességes eljáráshoz való jog). Az egyezmény azonban keretjellegű, az egyes jogok lényegi tartalmát az Emberi Jogok Európai Bíróságának – sok ezernyi ítéletéből fakadó – esetjoga tölti ki tartalommal. Az ítélet akkor lesz végleges – „jogerős” – , ha a Nagykamara döntést hoz vagy a három hónapos fellebbezési határidő eredménytelenül telik el. Az ítélet nemcsak az Egyezmény megsértését, de gyakran kártérítést (ún. igazságos elégtételt) is megállapíthat. Az elmarasztalt állam kormányának az euróban megállapított igazságos elégtétel összegét nemzeti valutájában az ítélet véglegessé (jogerőssé) válásától számított 3 hónapon belül ki kell fizetnie. A Bíróság minden döntése (kivéve az ún. tanácsadói vélemény) kötelező és végrehajtandó a tagállamokban. Magyarország ellen kb. 150 esetben nyújtottak be panaszt a Strasbourgi Bírósághoz, többnyire a bírósági eljárás elhúzódását vagy tisztességét kifogásolva. Több panasz érkezett a büntetés-végrehajtási eljárással (magánlevelezés ellenőrzése, kapcsolattartás korlátozása),

rendőrségi akciók vagy migrációs döntésekkel kapcsolatban. Az ezekben az ügyekben hozott érdemi állásfoglalásokat az ombudsman minden esetben felhasználja a hozzá érkező hasonló tárgyú panaszok elbírálásánál.

- **Az Európai Unió Alapjogi Chartája, és ombudsmanok, a parlament és a biztosok- EU Alapvető Jogok Ügynöksége (European Union Agency for Fundamental Rights)**

Az EU belügyi és jogsegély együttműködése új dinamikát kaphat az EU önálló emberi jogi kartájának (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*) 2010-es elfogadása révén. A hat tematikus fejezetben összefoglalt jogok (úgy mint Emberi méltóság- Szabadságjogok – Egyenlőség – Szolidaritás – Állampolgári jogok – Igazságosság) kivétel nélkül az ombudsmani jogvédelem hatáskörébe is kerülhetnek. Az Európa Parlament különböző frakciói és bizottságai, illetve a szakbiztosok és a Bizottság, valamint a Parlament mellett működő európai NGO hálózatok meghallgatások, konferenciák és szemináriumok sorát szervezik Brüsszelben és másutt az EU aktuális emberi jogi (a válság időszakában hangsúlyosan a gazdasági és a szociális jogok) témakörében, ahol az ombudsmanok és munkatársaik résztvevők és hallgatók egyaránt. A Karta útmutatást jelent a Luxemburgi Bíróságnak és az európai ombudsmanoknak is.

Az Európai Unió intézményeként működő Európai Ombudsman intézménye 1995 óta létezik és elsődlegesen az EU intézményekkel kapcsolatos közigazgatási visszasságok – köztük a diszkriminációs esetek – feltárása a feladata. Emellett azonban fontos, sőt mondhatjuk, akár vezető szerepet tölt be az európai ombudsmanok és a Parlament, valamint a Tanács közötti együttműködésben.

1996-ban az Európai Ombudsman kezdeményezésére a 32 országból összesen 90 tagot magába foglaló Ombudsmanok Európai Hálózata, mely az uniós államokban működő nemzeti vagy regionális ombudsmanok és petíciós bizottságok mellett a felvételt kérő államok, valamint Norvégia és Izland ombudsmanjainak munkáját is segíti az Európai Ombudsmanhoz érkezett panaszok célzott áttételével, információk köröztetésével, rendszeres tanácskozások szervezésével. Az Európai Ombudsmanal és hivatalával kifejezetten jó személyes kapcsolatot sikerült kiépíteni, mely több budapesti látogatást is eredményezett 2007-2010 között.

Az Európai Ombudsman kifejezetten bátorítja a nemzeti ombudsmanokat arra, hogy az Európai Bizottság által létrehozott SOLVIT jogsegélyhálózattal szoros munkakapcsolatot ápoljanak, ennek köszönhetően került sor 2010-ben a magyar ombudsman munkatársai és a SOLVIT (Külügyminisztériumban dolgozó) magyar munkatársai közti kapcsolatfelvételre. Azóta már több, az ombudsman hatáskörébe nem tartozó ügyben sikerült panaszosokat átirányítani hozzájuk.

Az EU 2007-ben hozta létre Bécsben az Alapvető Jogok Ügynökségét (FRA), amely szakértői és tanácsadói szerepet tölt be az EU tagállamai és az Unió szervei számára. Partneri viszonyt tart fenn az ombudsmanokkal, továbbképzéseket, szemináriumokat és konferenciákat szervez. A szakértői által összeállított tanulmányai fontos kiindulópontot jelentenek nem csak az általános, de a kisebbségi és az adatvédelmi biztos számára is. 2007-2012 között az FRA kiemelt figyelmet fordít az alábbi témakörökre: rasszizmus, diszkrimináció, gyerekjogok, migránsok jogai, határvédelem és vízumügyek, információs társadalom és adatvédelem, áldozatok kártalanítása, uniós részvételi jogok, hatékony és független igazság(szolgáltatás)hoz való jog. Ez utóbbi téma keretében 2010-ben az FRA külön foglalkozik a Nemzeti Emberi Jogi Intézményekkel és az EU alapjogi struktúrájával.¹¹

¹¹ National Human Rights Institutions in the EU Member States, Strengthening the fundamental rights architecture in the EU I (2010)

Az FRA kutatási hálózata úgy működik, hogy az uniós tagországok kormányai által kijelölt kapcsolati személyek hálózatban együttműködve napi kapcsolatban vannak egymással. A kapcsolattartók emberi jogi témákban rendszeresen információkat cserélnek, a kb. 300 szervezetet összefogó Alapjogi Platform pedig az FRA és a civil szervezetek közti rendszeres kommunikációnak biztosít fórumot. Az FRA igazgatóságának magyar tagja 2010-ig Halmai Gábor, mandátumának lejártá után dr. Péterfalvi Attila, az OBH hivatalának vezetője. A magyar ombudsmanok így „első kézből” értesülhetnek az emberi jogokat érintő legújabb kutatási eredményekről, kezdeményezésekről.

- ***IOI-EOI—European Network***

1978-ban kanadai székhellyel alakult meg az ombudsmani intézmények nemzetközi intézete (IOI). Ezt 2009-ben az ombudsmani intézményeknek az európai kontinensre történő súlyponteltolódásával, illetve a kedvező osztrák helyszín-ajánlattal összefüggésben Bécsbe helyezték át. Ez a változás befolyásolja a később megalakult európai intézet (EOI) fejlődési lehetőségeit is, mely Innsbruck székhellyel működött megalakulása óta. Az Európai Ombudsman Intézet profilját oly módon próbálta elhatárolni az IOI-től, hogy az EOI igyekezett a főképp Oroszországban, Olaszországban és a német ajkú államokban elterjedt helyi és tartományi ombudsmanok meghatározó szervezetévé válni, míg az IOI a nemzetállami szintű jogvédő intézmények nemzetközi szervezete maradt. (A jövő titka, hogy két dudás hogyan fér majd meg egy csárdában!) Az Európai Ombudsman mindenesetre az IOI európai tagozatával együttműködve tartja fenn az európai ombudsmanok – jellemzően nemzeti ombudsmanokat magába foglaló – hálózatát. A nemzetközi és európai fórumok az ombudsmanok mind szélesebb körét érdeklő általános kérdéseket vitatják meg (mint pl. az ún. „jó közigazgatás” normarendszere), de az utóbbi években szinte dominánssá vált Európában a menekültügy és a migráció kérdésköre, ami Magyarországot eddig nem érintette meg igazán sem befogadó (mint pl. Nagy-Britannia), sem kibocsátó (mint pl. Lengyelország) oldalról.

A nyelvi közösségek nemzetközi, globális és európai hálózatai is igen aktívak, a németajkú, hispán, és a frankofon valamint a *Commonwealth* angol nyelvű ombudsmanjai külön fórumokkal rendelkeznek. Emellett természetesen az Ázsia-Pacific, az afro- és az amerikai régiók regionális ombudsmani szervezeteinek a munkája is kívül esik hatókörünkön.

Ezekről mi, magyarok éppen csak tudomást szerzünk. Nyilván az európai régióban játszunk igen szerény szerepünket, ahol a nagy országok és közösségek, britek, lengyelek, spanyolok, németek, skandinávok dominálnak, de még az ukrán ombudsman is többet nyom nálunk a latba nagyszámú lakosságával és kiemelkedő finanszírozásával. A magyar ombudsman szerepét az Európában szinte egyedülállóan fragmentált rendszerünk – négy nagyjából egyenjogú ombudsman osztozik a költségvetésen és a média, valamint a civil társadalom és a nemzetközi közösség figyelmén – egyáltalán nem segíti elő.

Közép- Európában is azonban vannak tradicionális együttműködési fórumok, így a „Visegrádi 4-ek” (Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország) ombudsmanjai 2001 óta évente tartanak más-más országban éves találkozókat, – 2011-ben ismét Budapesten – ahol tapasztalataink szerint oldott és a poszt-kommunista Közép-Európa sajátos profilját hasznosan körbejáró eszmecserék zajlanak.

Ugyan beszélhetünk egyéb kétoldalú kapcsolatokról a szimpátiák és szomszédságok révén pl. osztrák-magyar, avagy üzbecg-magyar, kazah-magyar, albán-magyar relációban, de ezek elsősorban szolidaritási és jószomszédsági kapcsolatot jelentenek. Mindenesetre tény, hogy 2007 óta a magyar ombudsmani hivatalban kézről-kézre „adják a kilincset” egymásnak a keleti irányból – értjük ezalatt a volt Szovjetunió utódállamaiból (például Kazahsztán, Üzbegisztán) és a demokratizálódási kísérletekbe fogó ázsiai országokból (például Kína, Vietnám) – érkező küldöttségek. Kiemelendő az EBESZ (Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet) szerepe ezeknek a több napos tanulmányutaknak a szervezésében,

amelyek során a magyar ombudsmani modellt a delegációk tagjai néhány óra múlva már jellemző módon egy nyugat-európai ország (Ausztria, Dánia, Portugália stb.) ombudsman-modelljével hasonlíthatják össze. A tradicionális magyar „híd-szerep” Nyugat és Kelet között ily módon a magyar ombudsmannál is leképeződik.

Mivel az állampolgári jogok országgyűlési biztosa mandátumának teljes ciklusán át felvállalja a gyermekjogok védelmének speciális feladatát, az ezzel kapcsolatos nemzetközi környezet bemutatása – ahogy a tanulmány bevezetőjénél már jeleztük – fontos és elengedhetetlen az ombudsman nemzetközi munkájának tárgyalásánál. A gyermekek jogainak védelme napjaink egyik legfontosabb, jogosan és méltán több nemzeti politika, a nemzetközi szervezetek (elsősorban az Egyesült Nemzetek Szövetsége és szakosított szerve az UNICEF¹²) és az Európai Unió napirendjén is lévő kérdés. A gyermeki jogok és a gyermeki jogok kapcsán feltáruló problémák rendkívül szerteágazóak – elég itt a teljesség igénye nélkül a gyermekszegénység, a gyermekmunka, az éhezés és a nélkülözés más formái, a gyermekek elleni erőszak, a fogyatékoság, az intézetekben nevelkedő gyermekek kérdése vagy a fiatalok bűnözés kérdéseire gondolni – és összetettek, amelyek interdiszciplináris megközelítési módokat igényelnek mind elméleti, mind gyakorlati szinten. A gyermeki jogok nem pusztán a jogtudományt, azon belül a polgári jogot, a családi jogot vagy a szociális jogot érintő terület, hanem átível az alkotmányjog, a nemzetközi jog területére is, valamint nem választhatóak el az egyes kérdések, a fentebb említett összetettségük okán más társtudomány területekétől sem.

A kérdés sokrétűsége és a terület gazdagsága okán, ehelyütt a gyermekek jogainak európai szintű védelmét ellátó intézmények – elsősorban az alapjogvédelemhez kapcsolódó – áttekintését, elsősorban az európai gyermekjogi ombudsman intézményeket, az Európai Unió és az Európa Tanács gyermeki jogok védelmét érintő tevékenységét kíséreljük meg számba venni.

- **Gyermekjogi Egyezmény és annak ellenőrzési és panaszmechanizmusai**

A Gyermek jogairól szóló ENSZ Egyezményről

Tekintettel arra, hogy a gyermeki jogok önálló katalógusát a Gyermek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (továbbiakban: ENSZ Egyezmény) tartalmazza, a nemzetközi (és európai) jogvédelem alapvetően és kiemelten az ENSZ Egyezményre épül, az ENSZ (és szakosított szerve az UNICEF) szerepe kiemelkedő, és nem megkerülhető, ám annak részletes bemutatása túlmutat a kitűzött cél keretein, hasonlóan a számos, kiválóan működő nemzetközi civil szervezet bemutatásához.

Gyermekjogi katalógus

Az ENSZ Közgyűlése a *Gyermekek jogairól szóló egyezményt* 1989. november 20-án fogadta el¹³. Az aláíró államok a Preambulumban rögzítették elkötelezettségüket az alapvető emberi jogok és az emberi méltóság tiszteletben tartása mellett, szándékukat fejezték ki a szociális haladás eléréséért, a diszkriminációmentesség elvének érvényesítése mellett, annak érdekében, hogy az erre a speciális védelemre leginkább rászoruló csoport, a gyermekek fejlődése megfelelő szinten és minőségben történhessen, különös biztosítékokat kell garantálni nemzetközi szinten. E különleges biztosítékok szükségességét az 1924. évi Genfi Nyilatkozat is megállapította már. A meglepő gyorsasággal hatályba lépett Egyezményt mára – az Egyesült Államok és Szomália kivételével – a világ összes országa ratifikálta. Később

¹² United Nations Children' Fund. www.unicef.org / www.unicef.hu

¹³ A Magyar Köztársaság képviselője 1990. március 14-én írta alá, kihirdetéséről az 1991. évi LXIV törvény rendelkezik. Alkalmazására 1991. november 6-tól kerül sor. Az eredeti szöveg letölthető: <http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>

tovább pontosították a rendelkezéseket, amelyek így két kiegészítő Fakultatív Jegyzőkönyvvel bővültek¹⁴. Ezek az ENSZ Egyezmény részes államait nem kötelezik feltétlenül, ugyanakkor például az Egyesült Államok úgy csatlakozott az egyik Jegyzőkönyvhöz, hogy magát az Egyezményt nem ratifikálta¹⁵. A gyermekprostituációról- és kereskedelemről, valamint a fegyveres konfliktusokban résztvevő gyermekek védelméről szóló fakultatív jegyzőkönyvek 2002-ben léptek hatályba.

A gyermeki jogok védelmét először a brit Eglantyne JEBB, a „*Mentsétek meg a Gyermekeket*” (*Save the Children Fund*) elnevezésű szervezet alapítója tűzte zászlajára, a balkáni országok és az oroszországi menekült gyerekek az I. világháborút követő helyzete láttán. JEBB „*Gyermekek Chartája*” címmel jogkatalógust juttatott el a genfi székhelyű, a nemzetközi jog kezdeti örékek, a Népszövetségnek azzal, hogy „*hogyan szót kell emelnünk bizonyos gyermekjogok elismeréséért és harcolnunk kell általános elfogadásukért*”¹⁶. E Chartából született meg az 1924. évi *Genfi Nyilatkozat*, amely elsőként tartalmazta kifejezetten a gyermekek jólétét biztosító alapvető jogokat. E dokumentum nem bír azonban jogi kötőerővel, s a Népszövetség 1946-os feloszlásával elvesztette mindennemű jogi alapját.

Évtizedek múltán, több éves előkészítő munka után, 1989. november 20-án fogadta el az ENSZ Közgyűlése a Gyermekek Jogairól szóló Egyezményt. Azóta november 20-a gyermekek jogainak világnapja¹⁷.

Az UNICEF az ENSZ Közgyűlésének megbízásából annak egyik szakosított szerveként alapítása, 1946 óta a gyermekek jogainak védelmében tevékenykedik. Az UNICEF központja New York-ban van, emellett 8 regionális iroda működik, az európai Genfben. Azokban az országokban, ahol az UNICEF-nek programjai vannak, helyi irodák működnek. A fejlett országokban Nemzeti Bizottságok¹⁸ segítik a Gyermekalap munkáját. Jelenleg a világon 37 Nemzeti Bizottság működik, legtöbbjük Európában.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága

Az Emberi Jogi Főbiztossághoz (OHCHR) tartozó, tizennyolc tagú, genfi székhelyű Gyermekjogi Bizottság egyike az ENSZ Egyezményekhez kötődő nyolc bizottságnak. Kétévente jelentést tesz az ENSZ Közgyűlésének, amelyet az jóváhagy. A Bizottság nem jogi személy, hanem egy olyan független szakértőkből álló testület, amely monitorozza az Egyezmény végrehajtását a résztvevő államok jelentéstételi kötelezettsége alapján. A tagokat a nemzeti kormányok jelölik, kiemelkedő szakmai tevékenységük alapján, de megválasztásukat követően már küldő országuktól függetlenül, szakmai alapon dolgoznak. (A Bizottság tagja dr. Herczog Mária)¹⁹.

¹⁴ Lásd: *A gyermekek fegyveres konfliktusokban való részvételéről szóló fakultatív jegyzőkönyv* (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution /A/RES/54/263 of 25 May 2000/ entered into force on 12 February 2002. <http://www.unhcr.ch/html/menu2/6/protocolchild.htm>

A gyermekkereskedelemtől, gyermekprostituációról és gyermekpornográfiáról szóló fakultatív jegyzőkönyv. (Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly resolution /A/RES/54/263 of 25 May 2000 /entered into force on 18 January 2002. <http://www.unhcr.ch/html/menu2/dopchild.htm>

¹⁵ <http://www.unicef.hu/gyermekjog-nagyito.jsp>

¹⁶ <http://www.unicef.hu/gyermekjog-nagyito.jsp>

¹⁷ A gyermekek nemzetközi éve 1979 volt.

¹⁸ Magyarországon az UNICEF Magyar Bizottság működik. www.unicef.hu

¹⁹ Annak érdekében, hogy a Gyermekjogi Egyezmény minél teljesebb körben kerüljön megvalósításra, az egyes cikkekre ügynevezett átfogó kommentárok készülnek, melyek a Bizottság állásfoglalását, értelmezését jelentik az egyes kérdésekben (például a független nemzeti emberi jogi intézmények szerepe a gyermekjogok előmozdításában és védelmében; a HIV/AIDS és a gyermekjogok; serdülőkori egészség és fejlődés a Gyermekjogi Egyezménnyel összefüggésben; kísérő nélküli kiskorúak esetében alkalmazott bánásmód; a gyermekjogok megvalósítása, alkalmazása koragyermekkorban; a gyermekek testi fenntartással, illetve az egyéb kegyetlen vagy megalázó bánásmóddal szembeni védelemhez való joga; a fogyatékkal élő gyerekek jogai; gyermeki jogok a fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerében.) Az átfogó kommentárokat a résztvevő államoknak figyelembe kell(ene) venni.

A Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata 2009. november 20., a Gyermek jogainak világnapja és a Gyermekjogi Egyezmény 20. évfordulója alkalmából ünnepélyes nyilatkozatban sürgette az államokat, hogy minél előbb vizsgálják felül – az ombudsman intézményekkel, a gyermekjogi civil szervezetekkel és magukkal a gyermekekkel együtt– az ENSZ Egyezmény végrehajtását és megjelenését a nemzeti jogaikban, és annak kérdését, hogy a gyermekek számára biztosítva van-e a jogsérelmük esetére a panaszmechanizmus/jogorvoslati lehetősége, hiszen ez az egyetlen alapvető nemzetközi emberi jogi dokumentum, amelyben hiányzik az a kommunikációs eljárás, amely biztosítja a gyermekek panasztételi jogát jogsérelmük esetén. Az Emberi Jogi Tanács Munkacsoportja 2009. decemberében Genfben ült össze, hogy kidolgozza ezt az eljárást. Az ENOC sürgeti kormányait, hogy minél gyorsabban készítsék elő a szükséges Kiegészítő Jegyzőkönyvet: a gyermekek nem várhatnak tovább jogaik ezen esszenciális védelmét biztosító eszközére.²⁰

- **Gyermeki Jogok és az Európa Tanács (ET)**

Az Európa Tanács szerepe a gyermekek jogainak védelme terén

A gyermekek jogainak védelme területén az ENSZ és az Európai Unió mellett, a harmadik legfontosabb intézmény az 1949-ben létrejött strasbourg-i székhelyű, jelenleg 47 tagú²¹ nemzetközi szervezet²². Az ET jogvédelmi mechanizmusa kiemelt szerepet szán a gyermeki jogoknak. Támogatja és szervezi az európai gyermekjogi ombudsmanok különféle együttműködéseit, kampányokat szervez, oktatást segítő rendezvényeket biztosít, gyermekek és fiatalok fórumait működteti.

2003 és 2006 között az ENSZ jelentést készített a „*Gyermekek elleni erőszak helyzetéről*”, amelynek európai koordinációját az Európa Tanács végezte, szerepet vállalva az ajánlások megfogalmazásában is. Ezt követően az „*Építsük Európát a gyermekekkel a gyermekekért!*”²³ hároméves keretprogramról és stratégiáról 2005-ben, varsói csúcstalálkozójukon döntöttek az Európa Tanács tagállamainak állam-és kormányfői. 2006-ban, Monaco-ban életre is hívták a programot, és döntöttek arról, hogy így is próbálnak küzdeni az erőszak különböző formái ellen, annak társadalmi, oktatásügyi, egészségügyi vonatkozásainak lefedésével. A program két, egymással, szorosan összefüggő területre fókuszál: 1. a gyermekek jogainak érvényesítése és megjelenítése; 2. a gyermekek elleni erőszak elleni küzdelem. A program célja a döntéshozók és más, érintett szereplők támogatása a gyermeki jogok védelmét megvalósító és az erőszak bármely formája ellen fellépő nemzeti stratégiák kidolgozásában. A program keretében létrehozták a *Wild Web Woods* nevű Internetes játékot, amely az Internet használat során lehetséges veszélyekre próbál játékosan tanítani.

Az Európa Tanács svéd elnöksége 2008 szeptemberében kezdeményezte a program folytatását, amelyet az állam-és kormányfők novemberi csúcstalálkozójukon el is fogadtak a 2009-2011 közötti időszakra²⁴ kiemelt témaként kezelve a gyermekek részvételének, védelmének és ellátásának területeit (az ún. „három P”: *participation, protection, provision*). A program megvalósítása során az Európa Tanács partnerei különböző európai uniós intézmények (különös tekintettel az Európai Unió Tanácsára, az Európai Bizottságra, az Európai Parlamentre és az Alapjogi Ügynökségre), más európai kormányközi szervezetek (mint a l’Europe de l’Enfance; ChildONEurope), az ENSZ szakosított szervei (elsősorban az

²⁰ A nyilatkozat teljes szövege megtalálható az Országgyűlési Biztos Hivatalának honlapján:

http://www.obh.hu/allam/aktualis/pdf/ENOC_statement_20th_anniv_UNCRC_hun.pdf

²¹ Magyarország 1990-ben csatlakozott a szervezethez, amelyet az 1991. évi LXXI. törvény hirdetett ki.

²² Az Európa Tanács egyik legfontosabb eredménye az Emberi Jogok Európai Egyezményének (1950) elfogadása volt. Ezt követően felállították az [Emberi Jogok Európai Bíróságát](http://www.coe.int/t/transversalprojects/children), amely az emberi jogok első európai bírói fóruma.

²³ Building a Europe for and with children: <http://www.coe.int/t/transversalprojects/children>

²⁴ Building a Europe for and with children: towards a strategy for 2009-2011.

http://www.coe.int/t/transversalprojects/children/News/200911Strategy_en.asp

UNICEF, a WHO, és az UNESCO), a Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata, számos NGO, szakmai szervezet és az üzleti élet képviselői működnek együtt.

Az Európa Tanács a céljai megvalósításához különböző normaszövegeket, nemzetközi egyezményeket, kormányoknak szóló ajánlásokat fogalmaz meg, ellenőrzési mechanizmusokat (pl. emberi jogi biztos, egyezményekhez kapcsolódó monitor bizottságok) hoz létre, irányelveket, határozatokat ad ki, szakmai támogatást nyújt a tagországoknak, különböző módon nyújt tájékoztatást, képzéseket, oktatást szervez. A tájékoztatás, a figyelemfelhívás hatékony eszközei lehetnek a kampányok is (pl. „*Raise your hand against smacking*” elnevezésű, a gyermekek mindenfajta testi fenyegetése elleni videó és aláírás kampánya²⁵ vagy „*Stop sexual violence against children*”, mely elsősorban a gyermekek szexuális kizsákmányolása, őket érő szexuális erőszak ellen veszi fel a harcot). Az Európa Tanács Lanzarote-ban aláírt, még mindig relatíve kevés állam – köztük Magyarország által sem – által ratifikált, a *Gyermekek szexuális kizsákmányolása és abúza elleni védelméről szóló Egyezményén* alapuló, a ratifikálást is sürgető kampány²⁶ fontosságát különösen igazolja az, hogy a legtöbb esetben a gyermekek családtagjuktól, vagy közvetlen környezetükben élő személytől szenvedik el, melyet tovább ront, hogy a legtöbb európai társadalom továbbra is tabuként kezeli a jelenséget.

Az Európa Tanács elkötelezett amellett, hogy a gyermeki jogok védelmét gyermekjogi ombudsman intézmények felállításával is támogatni kell.²⁷

Az Európai Unió szerepe a gyermekek jogainak védelme terén

Az Európai Unió részéről a gyermekek jogai, az általános emberi jogok részeként védelmet kell élvezzenek egyrészt magát az Egyezményt és más nemzetközi emberi jogi dokumentumokat (így különösen a Emberi Jogok Európai Egyezményét, vagy az ENSZ Millenniumi Nyilatkozatát) aláíró és ratifikáló uniós tagállamok kötelezettsége miatt, másrészt az Unió abbéli törekvése révén, hogy az eddig hiátust mutató közösségi alapjogvédelem terén előrelépjen, amelynek első lépése, hogy a Lisszaboni Szerződés ratifikálását követően hatályossá váló Alapjogi Karta 24. cikkében elismeri a gyermekek jogait.

Az alábbi táblázat összefoglalja a gyermekek jogainak védelme kapcsán alkalmazható uniós jogforrásokat.

Érintett terület	- Az Európai Unióról szóló Szerződés (EUSZ) - Az Európai Községeket megalapító Szerződés (EKSZ)	EU Alapjogi Karta	ENSZ Egyezmény
Menekült, migráns gyermekek	63 § (EKSZ)	10,18,19,21,22§§	8-10,22,37,39§§
Gyermekegészség Jólét	152§ (EKSZ)	2,3,35§§	6,23-25,27,31,33§§
Gyermekszegénység, Társ.kirekesztettség	136,137,140 §§ (EKSZ)	5,20,21,34§§	2,6,24,26,27,28,30, 31§§

²⁵ A kampány aláíró között van az állampolgári jogok országgyűlési biztosa, a többi aláíróról bővebben: http://www.coe.int/t/dg3/corporalpunishment/celebrity/default_en.asp

²⁶ A kampányról lásd bővebben:

http://www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/News/Sexual%20violence/Campaignlaunching_en.asp

²⁷ Recommendation 1121 (1990) on the rights of the children.

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta90/erec1121.htm>;

Recommendation 1286 (1996) on a European Strategy for children

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta96/erec1286.htm>

Recommendation 1460 (2000) on setting up a European Ombudsman for Children

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1460.htm><http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta96/erec1286.htm>

Gyermekbiztonság	153§(EKSZ); 29-32§§ (EUSZ)	5,6,19,24§§	3,6,17,19,24,31§§
Diszkrimináció tilalma	13§ (EKSZ)	10,20-22§§	2§
Oktatás	149§ (EKSZ)	10,14§§	2,3,27-31§§
Környezet	174§ (EKSZ)	37,38§§	6,24,27,29(1),31§§
Család	65§ (EKSZ)	7,24§§	2,5,9-11,18,35§§
Média, Internet	153, 157§§(EKSZ)	8,11,38§§	13,14,16,17,19,31,34,36§§
Gyermekek elleni erőszak	152§ (EKSZ) 29-32§§ (EUSZ)	2,3,4,6,24,32§§	6,19,28,32,34-37,39§§
Ifjúság, foglalkoztatás	136,137,140,149,150§§ (EKSZ)	5,15,17,23,26,31,32§§	13,26-28,31,32§§

1. Táblázat Uniós és nemzetközi jogforrások. *Forrás:* Saját szerk. (Európai Bizottság gyűjtése alapján)
http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children/fsj_children_intro_en.htm

A gyermeki jogok védelme az uniós struktúrában kiemelt feladatot jelent a Bizottság bel- és igazságügyi területekért felelős biztosa számára. A mindenkori biztos különös felelősséggel foglalkozik az uniós jogszabályalkotás előtti kezdeményező és javaslattevő szerepe során a gyermeki jogok védelmének érvényesítésével. Ennek eredményeképpen az *Európai Bizottság 2005-2009 Stratégiai Célkitűzésekről*²⁸ szóló közleményében azt a közös értékeinkért való közös felelősségvállalás egyik legfőbb prioritásként jelölték meg, „*kiemelt fontosságú a gyermekek jogainak hatékony védelme a gazdasági kizsákmányolás és a visszaélés valamennyi formájával szemben: e téren az Unió irányt mutat a világ többi része számára*”. Ennek megfelelően az alapjogokért és esélyegyenlőségért felelős biztosok 2005 áprilisában kezdeményezték a gyermekek átfogó jogvédelmének elősegítését az Unió szakpolitikáiban.

- A jelenlegi, gyermekjogokat érintő uniós tárgyalások alapja a Bizottság gyermekjogi stratégiájának kidolgozására irányuló dokumentuma. A Bizottság körképet ad *Az EU Gyermekjogi stratégiájának felé*²⁹ című közleményében a gyermekeket érintő nemzetközi helyzetről (a világon körülbelül 2,2 milliárd gyermek közül 86%-a él fejlődő országokban, ahol nagyfokú a gyermekhalál, az oktatás hiánya, kényszermunka, szexuális kizsákmányolás, nélkülözés, alultápláltság, vízhiány, etc.), valamint szűkebben az Európai Uniót érintő jelenségeket. Így a lakosság egészéhez képest a gyermekeket jobban veszélyeztető relatív szegénység jelenségét. Különösképpen ki vannak téve a gyermekszegénységnek azok a gyermekek, akik családjá szegény, vagy akik intézményekben élnek illetve valamely kisebbségi csoporthoz (elsősorban roma gyermekek) tartoznak – utóbbiakkal kapcsolatban sajnálatos problémát jelent a rasszizmus jelensége, és a hátrányos megkülönböztetés is. Az utóbbi években egyre nagyobb teret kapó problémakör a gyermekekkel szembeni és a gyermekek közötti erőszak kérdése (ideértve a családon belüli és iskolai erőszakot, a gyermekkereskedelmet és kizsákmányolást, a gyermek szexturizmust, Internetes gyermekpornográfiát és pedofiliát) is, ezért ez a komplex kérdés a gyermekjogi napirenden állandósult. Elsődleges prioritást adtak a gyermekszegénység kérdésének, a szociális védelem és társadalmi integráció koordinálásának nyílt módszerének egyre szélesedő körben való bevezetésének (*open method of coordination on social protection and social inclusion*) keretében.

A Bizottság a hatékonyság növelése érdekében a közleménnyel egy hosszú távú, *hét célkitűzésből álló stratégiát* indított el.

1. A Bizottság igyekszik *maximálisan kihasználni a jelenleg rendelkezésre álló szakpolitikákat és eszközöket.*

²⁸ Brussels, 26.1.2005. COM(2005) 12 final. *Strategic objectives 2005 – 2009 Europe 2010: A Partnership for European Renewal. Prosperity, Solidarity and Security.*

²⁹ Brussels, 4.7.2006. COM(2006) 367 final Communication from the Commission. *Towards an EU Strategy on the Rights of the Child* {SEC(2006) 888}{SEC(2006) 889}.

Egységes, Unión belüli segélyhívó telefonszám bevezetése gyermekek számára; forróvonal létrehozása eltűnt vagy szexuálisan bántalmazott gyermekek megsegítésére („116 000”);³⁰

- Összefogás a bankszektoral a gyermekpornográfia elleni küzdelemben (ilyen lehet például az Internetes tartalmakért való bankkártyás fizetés kapcsán);
- Fejlődő országokban élő gyermekek támogatása;
- Az Unión belüli gyermekszegénységgel kapcsolatos intézkedések összefogásának elősegítése.

2. A *jövőbeni uniós fellépés prioritásainak meghatározása* céljából a Bizottság felméri, hogyan tudnak élni a gyermekek a jogaikkal illetve milyen akadályok nehezítik ezt meg számukra. Mindezek alapján értékelni kívánja a gyermekekkel kapcsolatosan hozott intézkedések hatékonyságát, amelynek keretében az Unió együttműködik az EUROSTAT-tal, a tagállamokkal, az Európa Tanáccsal, a ChildOnEurope hálózattal valamint az Európai Unió Alapjogi Ügynökségével³¹ (hatásvizsgálatok, összehasonlító adatgyűjtés a gyermekek jogaival kapcsolatban). Ebbe a gyermekeket is igyekszik bevonni nyilvános konzultáció keretében.

3. A Bizottság hangsúlyozza a *gyermekek jogainak figyelembevételének szükségességét az Európai Unió összes belső és külső politikája során („mainstreaming”)*, amely összhangban van az Unió jogelveivel és az ENSZ Egyezmény elveivel. Továbbá a Bizottság együttműködik az Európa Tanáccsal (továbbiakban: ET), különösen az ET „*Építsük Európát a gyermekekkel, a gyermekekért*” keretprogram³² eredményeinek beépítésével.

4. *Hatékonyabb koordinációs és konzultációs mechanizmusok* létrehozása érdekében a Bizottság nagyobb mértékben kíván támaszkodni a gyermekek jogaival foglalkozó szervezetek, intézmények tudásbázisára. Ezért életre hívta állandó bizottságként az *Európai Gyermekjogi Fórumot* (European Forum on the Right of the Child), amelyen részt vesznek a Bizottság képviselőin³³ túl, az Európai Parlament, és a Gazdasági és Szociális Bizottság, a tagállamok képviselői (érintett minisztériumok/gyermekjogi ombudsman³⁴), az ENSZ ügynökségek, az Európa Tanács, civil szervezetek és maguk a gyermekek. A fórum szerepe és fontossága elsődlegesen abban áll, hogy a Bizottságot, mint az uniós döntéshozatal előkészítő aktorát és más uniós intézményeket segítse, hogy megvalósíthassák a gyermeki jogok kérdésének következetes megjelenítését az uniós döntéshozatal során.

Az Európai Bizottság várhatóan 2010. november 17-én fogadja el a stratégiát. Ezzel egy időben kiadnak egy, a valamennyi uniós országból hívható ingyenes 116-os gyerek segélyvonalról szóló közleményt, valamint az ENSZ gyermekjogi egyezménynek (UNCRC) az Unió tagállamaiban történő alkalmazásáról szóló éves jelentést. A stratégia három átfogó célkitűzése biztosítja majd a gyerekek alapvető jogainak tiszteletben tartását és alkalmazását, az ENSZ gyermekjogi egyezmény előírásainak betartását és alkalmazását, valamint támogatja a tagállamokat a gyerekjogok erősítésében. Olyan kérdéseket érint, mint a gyermekbarát igazságszolgáltatás, a kiszolgáltatott gyermekek, a szegénység, az erőszak, a részvétel kérdései.

³⁰ A nap 24 órájában működő, ingyenesen hívható forródrótot 2009. május 25-én 10 ország vezette be (Belgium, Franciaország, Görögország, Magyarország, Olaszország, Hollandia, Portugália, Románia, Szlovákia) www.missinichildreneurope.org

³¹ Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége a Stratégiában mégcsak jövőidőben szerepel, azonban azóta felállították, bécsi székhellyel 2008-ban.

³² A 2006-2008 közötti tanácsi keretprogram folytatásáról is döntöttek azóta (2009-2011). http://www.coe.int/t/transversalprojects/children/Default_en.asp

³³ A Fórumot a Bizottság részéről az DG Freedom, Security and Justice főigazgatóság hívja össze. http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children

³⁴ Magyarország esetében a Szociális és Munkaügyi Minisztérium képviselője és az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosának Irodája vesz részt.

5. A gyermekek jogaival kapcsolatos ismeretek terjesztése a jogérvényesítés érdekében, valamint azoknak a *belső és külső közösségi politikák során való figyelembevétel*e szükségsszerű a döntéshozatalban résztvevő szereplők számára. Ennek érdekében a Bizottság képzéseket indít, valamint tájékoztatókat publikál.

6. A gyermekek is csak akkor tudnak élni a jogaikkal, ha azokról megfelelő tájékoztatást kapnak és abban a helyzetben vannak, hogy éljenek is azokkal. A gyermekek jogai általában, és az Unió fellépései során sem kapnak kellő nyilvánosságot, ezért szükséges egy információs-tájékoztatási stratégia kidolgozása a gyermekek és szüleik számára. A gyermekek jogaira közvetlenül kiható alapvető fontosságú uniós intézkedéseket gyermekek számára is érthetően kell közzé tenni, ezért a Bizottság létrehoz egy gyermekjogokról szóló gyermekbarát weboldalt³⁵.

7. A gyermekek jogainak érvényesítése különösen fontos, létfontosságú lehet egyes, a jogállamiság eszméjét eltérően értelmező *fejlődő országokban*. Az Európai Unió nemzetközi tárgyalásokon és a harmadik országokkal való kapcsolatokban folytatja és erősíti a gyermekjogok érvényesülésének elősegítésében játszott aktív szerepét. Továbbra is különös figyelmet fordít a lányok (megcsonkítások, kényszerházasságok, HIV fertőzés, stb), és a kisebbségekhez tartozó gyermekek jogainak érvényesülésére. Folytatja a *fegyveres konfliktusokban részt vevő gyermekekkel kapcsolatban* megkezdett munkáját. Kiemelt kérdésként kezeli a gyermekeket komolyan érintő *menekültügyet* és a *gyermekekkel szembeni erőszakkal* kapcsolatos jelenségeket, és együttműködik az ENSZ Főtitkársággal az általuk felkért független szakértő, *Paulo Sergio Pinheiro* által készített átfogó tanulmány³⁶ kapcsán.

A gyermekek védelemhez való jogát a velük szembeni erőszak ellen az Európai Unió elsődlegesen az Alapjogi Karta 24. cikkére alapítja, amely rögzíti, hogy „a gyermekeknek joga van a védelemre és a jólétükhöz szükséges megfelelő ellátáshoz.” Az EU ebből kiindulva három nagy területen igyekszik ennek az elvárásnak megfelelni a döntéshozatala során: (1) eltűnt gyermek; (2) gyermekkereskedelem; (3) szexuális kizsákmányolás és gyermekpornográfia.

Az eltűnt gyermekek védelmét állította középpontba a Bizottság egy 2007-es közleményében³⁷, amely nem kötelező erővel ugyan, de az Interneten terjedő erőszak (*cyber crime*) elleni fellépést sürgette. A Bizottság határozatot hozott a 116-os kezdő számú, az eltűnt vagy szexuálisan bántalmazott gyermekek megtalálására szolgáló forródrót használatáról³⁸.

Az emberkereskedelemben, kiemelten a gyermekkereskedelemben sértett személyek emberi jogainak védelmét az Európai Unió az Alapjogi Karta 5. cikkének (3).bekezdésére alapítja. A Bizottság számos közleményt hozott nyilvánosságra az emberkereskedelemmel szembeni fellépés hatékonyságának elősegítésére 1996-tól kezdődően. 1997-ben a Bel-és Igazságügyi Tanács Együttes Fellépésében³⁹ határozta meg a definícióját az emberkereskedelem tényállásának és a gyermekek szexuális kizsákmányolásának. Ennek következtében valamennyi tagállamnak felül kellett vizsgálnia hatályos jogszabályait és gyakorlatát nemcsak a felnőtteket, hanem különösen a gyermekeket érintő e bűncselekmények terén, így a gyermekek szexuális bántalmazását vagy kizsákmányolását illetve az e célból

³⁵ A gyermekbarát weboldal első verzióját a 2009. december 9-én tartott 3. Gyermekjogi Fórumon mutatták be, amelyen több nemzetiségű gyermekcsoport is részt vett és a weboldalt kipróbálhatta.

³⁶ A teljes tanulmány elérhető: <http://www.violencestudy.org/r229>

³⁷ Commission Communication COM (2007) 267 of 22 May 2007 "Towards a general policy on the fight against cyber crime.

³⁸ 2007/116/EK A Bizottság határozata (2007. február 15.) a 116-os nemzeti számsík harmonizált közérdekű szolgáltatások harmonizált számai részére történő fenntartásáról.

³⁹ A Tanács együttes fellépése (1999. február 24.) az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása elleni küzdelmet szolgáló fellépésről(97/154/IB)

elkövetett emberkereskedelmet. A Közös Fellépést 2002-ben módosították, amely az Unió közelgő keleti bővítésére tekintettel kiegészült néhány speciális szemponttal.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelem során az Unió közelíteni kívánja a tagállamok vonatkozó jogszabályait, a rendőrségi és igazságügyi együttműködés terén. Erről tanácsi kerethatározat⁴⁰ született 2003 decemberében, majd a Biztonságos Internet (1999-2004) programot követően 2000 májusában tanácsi határozat⁴¹ született az Interneten terjedő gyermekpornográfia elleni küzdelemről. A gyermekek védelmének általános kötelezettségéből fakadó speciális védelem illeti a a szexuális turizmusba kényszerített gyermekeket. A Tanács határozatában⁴² a Bizottságot és a tagállamokat nemzetek feletti együttműködésre és a szükséges nemzeti szintű intézkedések megtételére hívta fel.

Az Unió továbbá kiemelten fontosnak tartja a civil társadalom, a magánszektor, a bank-és pénzügyi szektor szereplőinek bevonását a gyermekek elleni erőszak elleni küzdelemben.

A jogszabályi környezet kellő átalakításának igénye mellett igyekszik különböző finanszírozási formákkal, támogatással elősegíteni a küzdelem eredményességét. Idesorolandó a *Bűnmegelőzési és Bűnözés elleni Program*⁴³ (*Prevention of and Fight against Crime*), amely a bűnözés valamennyi formája ellen folytatott tevékenységek pénzügyi támogatását teszi lehetővé pályázat útján. A Daphne I⁴⁴. (2000-2003) és a Daphne II. (2004-2008) közösségi program folytatásaként életre hívták a Daphne III. (2007-2013), az új költségvetésnek megfelelően, amely támogatást nyújt minden olyan szervezetnek, amely különböző intézkedéseket tesz a gyermekek, fiatalok, nők elleni erőszak megelőzése vagy az azzal szembeni harc, az áldozatok és a veszélyeztetett csoportok védelme érdekében.

- **ENOC-Eurochild-NGO hálózatok**

Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata (ENOC)

Európában a különböző elnevezéssel, és működési modellben megvalósuló hivatalokat, intézményeket, testületeket a *Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata (European Network of Ombudsmen for Children – ENOC*⁴⁵) köti össze, amelyben Magyarország részéről a gyermekjogi ombudsmanként eljáró állampolgári jogok országgyűlési biztosa vesz részt⁴⁶.

Az ENOC-ot 1997-ben Norvégiában hozták létre tíz intézmény és az UNICEF kezdeményezésére. 2007 óta 23 ország 32 intézményét foglalja magába. Tagjai kizárólag az Európa Tanács 47 tagállamának intézményei lehetnek. Az ENOC célja, hogy kapcsolatot teremtsen az egyes európai országok gyermekjogi-ombudsmanjai között, hogy ezáltal is elősegítse az ENSZ Egyezmény végrehajtását, támogassa a gyermeki jogok érvényesüléséért folytatott közös fellépést, az információ-és tapasztalatcserét, továbbá a független gyermekjogi hivatalok létrehozatalát.

⁴⁰ A Tanács 2004/68/IB kerethatározata (2003. december 22.) a gyermekek szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről.

⁴¹ Tanácsi határozata (2000. május 29.) az Interneten megjelenő gyermek-pornográfia elleni küzdelemről (2000/375/IB)

⁴² Council Conclusions of 21 December 1999 on the implementation of measures to combat child sex tourism (1999/C 379/01).

⁴³ http://ec.europa.eu/justice_home/news/events/financial_programmes/docs/isec_presentation_en.pdf

⁴⁴ A Daphne programokról összefoglaló elérhető az Európai Bizottság honlapján:

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/2004_2007/daphne/doc/daphne_experience/daphne_experience_hu.pdf

⁴⁵ Gyermekjogi Ombudsmanok Európai Hálózata (European Network of Ombudsmen for Children /ENOC/) <http://www.ombudnet.org/enoc/>

⁴⁶ A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról szóló 1997. évi XXXI. Törvény 11 §-a az állampolgári jogok országgyűlési biztosa nevesíti a gyermeki jogok kiemelt védelmezőjének, mely szerint: "(2) A gyermek alkotmányos jogainak védelmét az országgyűlési biztos (a továbbiakban: biztos) a maga sajátos eszközeivel segíti, és ennek során a) a biztos feladata, hogy a gyermek alkotmányos jogait érintő - tudomására jutott - visszaéléseket vizsgálja, és orvoslásuk érdekében általános vagy egyedi intézkedéseket kezdeményezzen, b) a biztos az a) pontban megnevezett intézkedéseiről évente beszámol az Országgyűlésnek."

Eurochild

A Eurochild az egyetlen ún. ernyőszervezet, amely munkáját az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében megfogalmazottak szerint végzi. Több mint 100 európai gyermekvédelmi szervezetet tömörít 32 országból azzal a céllal, hogy a gyermekek és fiatalok életminőségét javítsa Európa-szerte és európai szinten a gyermekek jogaival kapcsolatos ügyekben. Kampányokat szervez a gyermekek jogainak érvényesülése érdekében, különösen a szegénység, társadalmi kirekesztettség és marginalizálódás miatt veszélyeztetett gyermekekre összpontosítva. A tematikus munkacsoportok (melyek a korai nevelés és oktatás, család-szülő támogatás, gyermekek részvétele, intézményekben élő gyermekek tematikus prioritásokra épülnek) külön fórumot biztosítanak a tagok számára a speciális jellegű tudás és gyakorlat egymásnak történő átadására.

A Eurochild jelenlegi elnöke Dr. Herczog Mária szociológus, a Család, Gyermek Ifjúság (CSAGYI) elnöke és az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának tagja. Magyarországot a CSAGYI, a Nagycsaládosok Országos Egyesülete, a Volt Állami Gondozottak Országos Egyesülete mellett az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is képviseli.

Irodalom:

Buergenthal, Thomas: Nemzetközi emberi jogok, Helikon Kiadó, 2001

Forsythe, David P.: Human Rights in international relations, Cambridge University Press, 2006

Kardos Gábor: Üres kagylóhéj? A szociális jogok nemzetközi jogi védelmének egyes kérdései, Gondolat Kiadó, Budapest, 2003

Kjaerum, Morten: National Human Rights Institutions implementing Human Rights, Danish Institute for Human Rights, 2003

Weller Mónika: Emberi jogok és európai integráció, Acta Humanum Studiosorum sorozat, Emberi Jogok Magyar Központja Közalapítvány, Bp.2000

Internetes hivatkozások:

<http://www.unicef.hu/gyermekjog-nagyito.jsp>

<http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/k2crc.htm>

<http://www.unhchr.ch/html/menu2/6/protocolchild.htm>

<http://www.unhchr.ch/html/menu2/dopchild.htm>

<http://www.unicef.hu/gyermekjog-nagyito.jsp>

http://www.obh.hu/allam/aktualis/pdf/ENOC_statement_20th_anniv_UNCRC_hun.pdf

<http://www.coe.int/t/transversalprojects/children>

http://www.coe.int/t/transversalprojects/children/News/200911Strategy_en.asp

http://www.coe.int/t/dg3/corporalpunishment/celebrity/default_en.asp

http://www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/News/Sexual%20violence/Campaignlaunching_en.asp

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta90/erec1121.htm>;

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta96/erec1286.htm>

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta00/erec1460.htm><http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta96/erec1286.htm>

www.missingchildreneurope.org

http://www.coe.int/t/transversalprojects/children/Default_en.asp

http://ec.europa.eu/justice_home/fsj/children

<http://www.violencestudy.org/r229>

http://ec.europa.eu/justice_home/news/events/financial_programmes/docs/isec_presentation_en.pdf

http://ec.europa.eu/justice_home/funding/2004_2007/daphne/doc/daphne_experience/daphne_experience_hu.pdf

<http://www.ombudsnet.org/enoc/>

Rezümé:

A politológusként is tudományos szaktekintélyként ismert állampolgári jogok országgyűlési biztosa, Prof. Dr. Szabó Máté két munkatársával együtt jelen tanulmányban az ombudsman munkájának nemzetközi környezetét térképezi fel. Magyarország uniós csatlakozását követően a nemzetközi szervezetekkel való együttműködés a magyar ombudsmani intézmény munkájában kifejezetten jelentős tényezővé vált és az ombudsmani joggyakorlatra is közvetlen hatással bír.

A tanulmány az emberi jogok védelmének nemzetközi szervezeti struktúráját követve az ENSZ – Európa Tanács – Európai Unió emberi jogi politikáját és intézményeit veszi számba, majd a gyermeki jogok speciális területénél ugyanezt a struktúrát ismétli.

English summary:

Prof. Dr. Máté Szabó is not only the present parliamentary commissioner for civil rights in Hungary but he is also an acknowledged scientist of political science. Together with two of his colleagues from the ombudsman office he gives an overview of the international environment concerning the ombudsman's activities. Following Hungary's membership of the European Union the international cooperation has gained a relevant significance in the work of the Hungarian ombudsman and has also a direct effect on his legal practice.

The study follows the international structure of human rights protection, dealing with the organizations and human rights policies of the UN – Council of Europe – European Union. The same structure is repeated at the special field of children's rights.

2010-11-22